

DE NATUURSCHOONWET 1928 EN HAAR BETEKENIS VOOR DEN BOSCHBOUW.

Inleiding, gehouden door Ir. F. W. MALSCH, op de vergadering van de Nederl. Boschbouwvereniging op 20 Mei 1938 te Enschede.

U zult niet verwachten, dat ik in den korten tijd, die mij is toegemeten, uitvoerige uiteenzettingen zal geven over de tot standkoming en het wezen van de Natuurschoonwet. Dit is reeds meer dan eens — zoowel in voordrachten als in tijdschriftartikelen — gedaan, zoodat ik mij er toe zou willen beperken, U de voornaamste bepalingen van de wet in herinnering te brengen om daarna te spreken over hetgeen door de toepassing van deze wet sinds 1928, dus in een 10-jarige periode, is bereikt voor het behoud van ons natuurschoon. Daarnaast zou ik dan willen nagaan welke beteekenis de Natuurschoonwet heeft voor den boschbouw.

Zooals uit den naam van de wet blijkt en zooals ook de considerans aanduidt, is de doelstelling van de Natuurschoonwet: de bevordering van behoud van natuurschoon van landgoederen, waarbij landgoederen worden omschreven als: geheel of gedeeltelijk met bosschen of andere houtopstanden bezette terreinen — daaronder begrepen die waarop een buitenplaats voorkomt — voorzover het blijven voortbestaan van die terreinen in den bestaanden toestand vóór het behoud van het natuurschoon wenschelijk wordt geacht. Het natuurschoon moet dus worden ontleend aan bosschen en andere houtopstanden.

Er is dus een belangrijk verschil met de Boschwet 1922, waarin voorschriften zijn vervat in de eerste plaats in het belang van den boschbouw en in de tweede plaats tot het behoud van bosschen en andere houtopstanden ter bewaring van het natuurschoon. De beteekenis van de Natuurschoonwet voor den boschbouw is dus indirect en zal slechts tot haar recht kunnen komen, voor zoover de instandhouding van een landgoed met een boschbouwkundig juiste behandeling samengaat of deze eischt.

Alvorens hierop nader in te gaan, zou ik U gaarne een en ander mededeelen over de wet zelve en de resultaten, die daarmee in het belang van het natuurschoon zijn bereikt.

Iedere landgoedbezitter kan rangschikking van zijn goed onder de wet vragen, waarna de Boschrraad de aanvraag onderzoekt en met het Staatsboschbeheer, aan de Regeering

adviseert. Het middel, dat de wetgever te baat heeft genomen om de instandhouding van landgoederen te bevorderen is het verleen van een reductie op sommige belastingen. Dat een dergelijke reductie billijk en inderdaad noodig is om het voortbestaan van onze landgoederen te verzekeren, is duidelijk aangetoond door den heer B o d d e B o u m a n in zijn brochure „Waarom verdwijnen onze Landgoederen?“. Schrijver komt tot de conclusie, dat er bij een bepaalde verdeling van het vermogen over vast en roerend goed gevallen denkbaar zijn, dat bijna het geheele inkomen aan belastingen moet worden opgebracht en dat bij vererving, zelfs aan kinderen in verreweg de meeste gevallen het kapitaal moet worden aangetast om de belastingen te kunnen voldoen. Dit getuigt van fouten, die ons belastingstelsel aankleven. Het is dan ook verheugend dat de Minister van Financiën onlangs een commissie heeft geïnstalleerd, die studie zal maken van ons belastingstelsel.

Van de reducties die de Natuurschoonwet kent op de vermogens-, inkomsten-, personeele- en successiebelasting, is die op de vermogens- en de successiebelasting in de meeste gevallen verreweg de belangrijkste. De vermogensbelasting wordt bij toepassing van de wet geheven over de waarde van het landgoed, die daaraan zou moeten worden toegekend, indien op die goederen de last rustte om ze gedurende een tijdvak van 25 jaren als zoodanig in stand te houden en geen opgaand hout te vellen dan volgens de regels van normaal boschbeheer noodzakelijk of gebruikelijk is. Het bepalen van deze waarde — die gewoonlijk de „bestemmingswaarde“ wordt genoemd — is moeilijk en de wijze, waarop dit zou behooren te geschieden, is door veel boschtechnische- en belastingdeskundigen belicht in artikelen, zoowel in ons tijdschrift als in dat van de Nederlandsche Heidemaatschappij. Ik zal daarop hier niet ingaan.

Indien het landgoed overeenkomstig een door de regeering goed te keuren regeling is opengesteld voor het publiek, dan wordt de belasting geheven over de helft van de bestemmingswaarde.

In de definitie van de bestemmingswaarde is sprake van het instandhouden gedurende een periode van 25 jaren. Dit heeft bij velen de meening doen postvatten, dat het landgoed gedurende dien tijd onder de wet gerangschikt moet blijven. Dit is echter niet het geval; een eigenaar kan op elk door hem gewenscht oogenblik de rangschikking onder de wet beëindigen. Slechts indien de rechten van successie, overgang- of schenking naar meergenoemde bestemmingswaarde worden geheven, zal het landgoed wél gedurende 25 jaren onder de wet gerangschikt moeten blijven. Indien in dit geval, binnen deze periode, het landgoed aan de wet zou

worden onttrokken, wordt het recht berekend over de vrije verkoopwaarde met bijrekening van rente.

Ten slotte bevat de wet nog bepalingen ten aanzien van vermindering van registratierecht bij overdracht — of inbreng — van landgoederen aan — of in — Naamlooze Vennootschappen of andere rechtspersoonlijkheid bezittende lichamen, die hoofdzakelijk de instandhouding van landgoederen ten doel hebben. Bij den aankoop van landgoederen door vereenigingen, die het behoud van natuurschoon nastreven, en ook in een enkel geval ten aanzien van gemeenten heeft deze regeling reeds toepassing gevonden.

Welke verplichtingen staan nu tegenover de genoemde financieele voordeelen? Feitelijk slechts de verplichting, er voor te zorgen, dat het goed zijn karakter als landgoed in den zin der wet behoudt, hetgeen een behoorlijk onderhoud en een normale exploitatie insluit. De contrôle hierop is zoodanig geregeld, dat van voorgenomen vellingen en dunningen aan het Staatsboschbeheer kennis moet worden gegeven. Bij niet-nakomen van deze verplichting of niet-voldoen aan voorwaarden, die eventueel in het belang van het natuurschoon worden gesteld, kan de rangschikking onder de wet eindigen.

Uit de ervaring over de afgelopen 10 jaren is gebleken, dat de verreweg de meeste landgoedbezitters prijs stellen op de instandhouding van het natuurschoon dat het goed biedt, zoodat zich slechts zelden moeilijkheden of ingrijpende meeningsverschillen voordoen tusschen den eigenaar en het Staatsboschbeheer. Over het algemeen wordt op de landgoederen eer te weinig dan te veel hout geveld, hetgeen zich in den regel openbaart in een achterstand in de dunningen.

In de gevallen, waarin abnormaal groote vellingen worden aangegeven, bestaat er gewoonlijk bijzondere noodzaak om hooge opbrengsten te maken, zoodat een groot deel van den houtopstand moet worden verzilverd en de kans bestaat, dat het goed zoozeer aan schoonheid inboet, dat handhaving onder de wet van het geheel of althans van een gedeelte, niet meer mogelijk is.

Er zijn thans bijna 400 landgoederen onder de wet gerangschikt, terwijl er in totaal in de afgelopen 10 jaar 20 zijn onttrokken, waarvan slechts 7, omdat de eigenaar of de erven genoopt waren het hout te verzilveren of het goed te verkavelen, waardoor het als object van natuurschoon teloor is gegaan. In 3 gevallen kon geen overeenstemming met den eigenaar omtrent voorgenomen vellingen worden verkregen, waardoor de rangschikking onder de wet eindigde. In de 10 overige gevallen heeft onttrekking plaats gevonden, omdat na verkoop de nieuwe eigenaar het goed niet onder de wet gerangschikt liet, hetgeen echter nog

geenszins behoeft te beteekenen, dat het goed dan voor het natuurschoon verloren is. Immers in deze rubriek behoort o.a. het landgoed „Hilverbeek”, thans eigendom van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten.

Van 14 landgoederen moesten meer of minder groote gedeelten worden onttrokken, omdat daaraan een andere bestemming is gegeven.

Deze gegevens toonen aan, dat — ondanks het feit, dat de eigenaar steeds de rangschikking onder de wet kan doen eindigen waardoor sceptici de waarde van de Natuurschoon wet voor het behoud van ons natuurschoon zeer laag aanslaan — slechts zeer weinig eenmaal opgenomen landgoederen zijn verdwenen. In een periode van 10 jaar is dat — zooals wij zagen — met nog geen 2% van het aantal het geval geweest.

Om een indruk te verkrijgen van de beteekenis der Natuurschoonwet voor het behoud van het landschapsschoon moeten wij ons een denkbeeld vormen van den omvang en den aard der terreinen, ten aanzien waarvan de voordeelen der wet worden genoten. Over den omvang kan in de volgende cijfers geven :

De bijna 400 landgoederen, die thans onder de wet zijn gerangschikt, beslaan een oppervlakte van bijna 56.000 ha. Hiervan zijn opengesteld voor het publiek 285 landgoederen met een oppervlakte van 49.000 ha, zoodat er 106, met een oppervlakte van 7.000 ha, niet opengesteld zijn.

Deze 400 landgoederen vormen in ons land een van de voornaamste elementen van het landschapsschoon, althans, voor zoover dat in hoofdzaak wordt gevormd door bosschen en andere houtopstanden. Het zijn veelal de oude familiegoederen met een kasteel of landhuis, dat dikwijls van historische beteekenis is en waarvan het behoud zoowel uit een cultureel als uit een aesthetisch oogpunt ongetwijfeld een landsbelang moet worden geacht. Niet alleen van deze, dikwijls zeer uitgestrekte, bezittingen, waarin veelal op rijke gronden de mooiste en sociologisch meest belangwekkende bosschen van ons land te vinden zijn, doch ook van de jongere, in later tijd gestichte landgoederen met een rijke afwisseling van bosschen en boerderijen, lanen en boomgroepen is het behoud voor het landschapsschoon, recreatie en torisme en van bepaalde gedeelten ook voor de wetenschap, van veel belang.

Indien op een kaart worden ingeteekend alle terreinen waarop de wet van toepassing is, dan blijkt dat verreweg de meeste groote particuliere bezittingen, die voor het landschapsschoon van belang zijn, reeds onder de wet zijn gerangschikt. In de kleistreken, zijn bijna zonder uitzondering de daar niet talrijk voorkomende landgoederen als zoodanig

aangemerkt. In de zandstreken is het aantal veel grooter en zeker niet het minst in Twente*).

Indien al deze terreinen blijvend beschermd zouden zijn, zou, tezamen met de op andere wijze beschermde terreinen, een zeer belangrijk gedeelte van het natuurschoon van ons land zijn veiliggesteld. Als duurzaam beschermde terreinen noem ik o.m. ruim 50.000 ha van het Staatsboschbeheer, 12.000 ha van de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten, de eigendommen van de provinciale Landschappen en van gemeenten, al of niet behouden met subsidie op grond van art. 12 van de Boschwet 1922 en de duinterreinen van de provincie Noordholland, voorts de terreinen van „het Gooisch Natuurreservaat” (1700 ha), van de Stichting „de Hoge Veluwe” (6500 ha) en van de Stichting „de Beer” (1000 ha). Ook de militaire terreinen kunnen in dit opzicht een functie vervullen. Deze terreinen zouden, tezamen met de onder de wet gerangschikte landgoederen een grondslag kunnen vormen voor het „nationale natuurruimte plan”, zooals de heer C l e y n d e r t dat heeft gepropageerd, of voor de natuurruimten van het stedenbouwkundig gedachte nationale plan, op de urgentie waarvan Ir. B a k k e r S c h u t in de onlangs gehouden jaarvergadering van het Instituut voor Volkshuisvesting en Stedenbouw heeft gewezen. Door de toeneming der bevolking in ons land, die naar verwacht wordt tegen het einde van deze eeuw haar einde zal hebben bereikt, zullen nog veel wijzigingen in het Nederlandsche landschap noodig zijn om te voldoen aan de — zooals de heer D e C a s s e r e s het noemt — vijfvoudige manifestatie van het leven, nl. de voortbrenging, het wonen, het werken, het verkeer en de ontspanning. Het wonen, dus de bebouwing is hiervan voor ons landschapsschoon misschien de gevaarlijkste, doch ook voor de ordening van de andere manifestaties zal een nationaal plan en zeker de voorbereidende studie door samenwerking van de vele deskundige organisaties, van groot nut kunnen zijn.

Hoewel de bescherming die de Natuurschoonwet aan de landgoederen geeft niet wettelijk is voorgeschreven, kan toch zeker worden aangenomen, dat dank zij de reductie op de belastingen de instandhouding van de landgoederen in sterke mate wordt bevorderd. Het is mij bekend, dat meer dan één landgoed niet in stand zou zijn gehouden, indien de faciliteiten van de Natuurschoonwet geen hulp hadden geboden. Een belangrijke aanwijzing, dat deze wet in dit opzicht van veel beteekenis is, leveren de 80 landgoederen — waaronder

*) In het museum van het Staatsboschbeheer in Utrecht is een kaart aanwezig, waarop onder de wet gerangschikte landgoederen zijn aangegeven.

enkele van de meest bekende in ons land — met een oppervlakte van 15.300 ha, waarvan de erfgenamen de belastingreductie van de successie hebben aanvaard. Deze landgoederen toch zullen, naar mag worden verwacht, zeker gedurende een periode van 25 jaar in stand worden gehouden.

Ik kan dan ook niet de meening deelen van Mr. H. Westerman, die onlangs in een rede zeide dat de Natuurschoonwet de zaak der natuurbescherming meer kwaad dan goed heeft gedaan. Integendeel, m.i. zal ieder jaar van behoud der landgoederen de kans vergrooten dat, zoodra een definitieve regeling voor de bescherming tot stand is gekomen — bij voorkeur in den vorm van de lang verbeide Natuurbeschermingswet en mede op grond van regelingen ingevolge de te wijzigen Woningwet — nog een groot areaal van dit voor ons land zoo belangrijke natuurschoon aanwezig zal zijn.

In hoeverre is nu de boschbouw gebaat bij de instandhouding van onze landgoederen?

In de eerste plaats doordat daardoor de mogelijkheid wordt geschapen de meest interessante bosschen, op rijke gronden met een gunstigen grondwaterstand, in stand te houden. Door de voortschrijdende ontginningen, die door loofhoutbosschen veel gevaar. Deze bosschen uit het Alnion met de verschillende sub-associaties en het Querceto-Carpinetum met de beide sub-associaties: *Q. C. alnetosum* en *Q. C. stellarietosum* vinden wij, zooals Meyer Drees in zijn proefschrift „De bosvegetatie van de Achterhoek en enkele aangrenzende gebieden” heeft aangetoond, voor het grootste deel in de bosschen van onze landgoederen. Stellig zou het voor den Nederlandsche boschbouw een groot verlies beteekenen als wij deze bosschen, die nog breedte verkrijgen de natuurlijke boschvegetatie voor deze gronden weer geven, moeten missen, temeer aangezien op de gronden, waarop het overgrootste deel van de bosschen in ons land voorkomt, die wij meer of minder juist als absolute boschgronden kunnen betitelen en die wel bijna uitsluitend tot het Querceto-betuletum behooren, de natuurlijke vegetatie van eik en berk uit economische overwegingen reeds gedeels heeft plaats moeten maken voor groveden en daarnaast voor douglas en lariks.

Naast dit voordeel van de Natuurschoonwet voor onzen boschbouw wil ik noemen het contact, dat de landgoede-eigenaren-boschbezitters door de Natuurschoonwet krijgen met deskundigen op het gebied van den boschbouw, waardoor er voor hen gelegenheid bestaat kennis te nemen van nieuwe inzichten in den boschbouw. Er zijn veel landgoederen, waar uitgestrekte complexen dennenbosch en hakhout voorkomen, gedeelten die niet altijd uitmunten door

natuurschoon. In dergelijke gedeelten kan een velling, gevolgd door den aanleg van een gemengd bosch, of beter nog een lichtung gevolgd door een onderplanting of onderzaaiing, waaruit de volgende boschgeneratie kan opgroeien, in boschbouwkundig opzicht verbetering brengen en bovendien het natuurschoon verhoogen. Ook omzetting van het niet rendabele hakhout in opgaand bosch komt meer dan eens aan de orde, waarbij echter vaak blijkt, dat instandhouding van bepaalde stukken hakhout uit aesthetische overwegingen gewenscht is. Bij het onderzoek van vellingsaangiften worden over de wijze van herbebossching vaak inlichtingen gevraagd, die in veel gevallen ten gevolge hebben, dat met de oude sleur van herbebossching bv. door het planten van dennen, wordt gebroken. Het gebruik van loofhout, bv. door het zaaien van eikels en het planten van weehoutsoorten als prunus, lijsterbes e.d. voor grondverbetering en voorts het gebruik van lariks, douglas, Oostenrijkschen en Corsicaanschen den — zij het op voorzichtige wijze, zonder het eigen karakter van de bosschen te zeer aan te tasten — vindt meer en meer ingang.

Bij de instandhouding van de parkgedeelten der landgoederen, bv. de omgeving van het landhuis, is een taak weggelegd voor den parkarchitect, die, zooals uit de aangiften blijkt, niet zelden opdracht krijgt om hier ingrijpende reorganisaties tot stand te brengen.

In den laatsten tijd kan de verbetering der bosschen op onze landgoederen in werkverschaffing worden uitgevoerd. In de Mei-afl levering van ons tijdschrift heeft de heer Tuinman de aandacht gevestigd op deze wijze van boschverbetering, die onder leiding van een op boschbouwkundig gebied deskundig lichaam moet worden uitgevoerd en waarvoor de plannen mede door het Staatsboschbeheer worden beoordeeld. Deze wijze van boschverbetering, waarvoor in den regel een belangrijk subsidie in de arbeidsloonen wordt verleend, heeft reeds meer dan eens toepassing gevonden en zal er m.i. zeker toe kunnen bijdragen, de bosschen op onze landgoederen te verbeteren, verfraaien en zeker niet in de laatste plaats economischer te maken.

Door het contact met de boscheigenaren valt dan ook een toenemende belangstelling voor boschbouwkundige vraagstukken te bespeuren, die zich o.m. uit in medewerking aan de houtprijzenstatistiek. Een en ander kan den Nederlandschen boschbouw slechts ten goede komen.

Het bovenstaande samenvattend kom ik tot de conclusie, dat in de 10 jaren, gedurende welke de Natuurschoonwet in werking is, deze op de belangrijkste landgoederen toepassing heeft gevonden, waardoor, ook al zijn door de te verleenen belastingfaciliteiten alle bezwaren om landgoederen

in stand te houden en kasteelen te bewonen nog niet opgelost, een belangrijke bijdrage is geleverd voor de instandhouding van het door particuliere bosschen gevormde natuurschoon. Het behoud van deze bosschen en de groeiende belangstelling van de eigenaren voor een meer doelmatig boschbeheer zal kunnen bijdragen tot verheffing van het peil van den particulieren boschbouw in ons land.

UIT DE DAGBLADEN.

Algemeen Handelsblad 14 Mei 1938.

BOSCHBOUWSCHOOL KOMT IN MADIOEN.

MADIOEN, 14 Mei. De oprichting van een boschbouwschool te Madioen voor de opleiding voor de middelbare rangen kan tegen 1 Augustus worden tegemoet gezien. (A n e t a).